

grans germanistes com J. Grimm rebutjaren de bon principi l'etimologia germànica del mot romànic.

Wartburg la repregué allegant que aqueixa accèptió es trobava no sols en anglo-saxó sinó també en neerlandès (ja en neerl. mitjà i amb força derivats), i, encoratjat per aquesta constatació, es llançà a postular la seva existència en francès («altniederfränkisch *BLĀD 'feldfrucht'»). Amb ben poca base germànica, car el neerlandès ha estat sempre (i ja en grans masses en el neerlandès mitjà) la llengua germànica més subjecta a la intrusió de lèxic romànic, i la limitació d'aquest sentit a les dues llengües germàniques més occidentals no fa més que refermar la sospita que aquest *blad* «feldfrucht» no sigui més que un biaix semàntic que la influència del romànic veí va causar en aquest parònim i para-sinònim germànic, en les llengües més veïnes dins aquesta família. La gran influència del FEW féu que aquesta etimologia francica fos acceptada amb més o menys reserves per diversos col·legues.⁸

Però ja Meyer-Lübke (REW, 1160), tot i dient que l'accepta, de fet li fa l'objecció més decisiva de totes, o sigui l'objecció fonètica. En aquest terreny, amb raó, Meyer-Lübke era inflexible, i per tant manté *BLAT o *BLATUM, amb T, com a ètímon, car aquesta és la base que exigeixen imperiosament l'ocità i el català *blat*, mentre que Wartburg i tots els germanistes reconeixen que en germànic antic no té ni pogué haver tingut altra forma que BLAD amb -D. Ara bé aquesta base solament serviria per al francès del Nord, car hauria donat *bla en qualsevol forma de la llengua d'Oc i *blau en català. Vet aquí, doncs, refutada per això sol l'etimologia germànica. Wartburg i M-Lübke semblen tàcitament fugir d'aquesta objecció quan insisteixen que el mot partí del Nord de França cap a les altres llengües romàniques (supòsit gratuït, que potser venia del temps en què només l'italià es considerava digne d'estudi en filologia romànica fora del francès).

La documentació tan copiosa que hem assenyalat en aquest article, i la que ja Aebischer posà de relleu, desmenten rotundament aquest postulat arbitrari: el mot és tant o més abundant, en les etapes més arcaïques de la transmissió documental, a Catalunya i en el Mídi que en el Nord de França. I hi ha encara un altre testimoni per provar que l'ètímon terminava en -T, i existia ja a França en l'Antiguitat, i és l'existència d'un derivat *BLATĒA, formació que deixà de ser possible des del començament de l'Edat Mitjana: d'ací el fr. dial. *blasé* 'varietat de forment de gra més blanc que l'ordinari' (en un parlar de Bèlgica i un de l'Artois), *blazas* «botte de paille» ja documentat un cop en francès antic, i més tard, a les Ardenes; en fi normand antic *blaise* (o *blaihe*, *bleisse*), 'collita de blat' (aquest sembla postular *BLATĒA amb geminació). V. ZRPb. xxii, 482; xxxi, 203, 4 (cf. FEW I, 403-4).

L'etimologia cèltica, en temps de Grimm i Diez (tot seguit defensada per Mahn) semblava topar amb serioses dificultats semàntiques i fonètiques; així i tot Diez acabava dient d'ella en el seu prudent »apèndix

crític»: «certament resta molt digna d'estudi: però no m'he decidit a llançar-m'hi perquè el meu principi d'atenir-me a un origen llatí dels mots romànics, mentre en rigor ho permetin els sons i el sentit, no el vull abandonar sense necessitat» (i per això proposava la seva audaç idea ABLATA 'arrabassada' que ha estat rebutjada per tothom). Era, doncs, l'actitud que esqueia en les primeres armes de l'etimologia científica: escepticisme davant les etimologies cèltiques mentre hi hagués objeccions: d'ací segurament l'actitud reservada dels celtistes Pedersen i Thurneysen (*Keltoromanisches*, 46).

Aquest, però, ja eliminà totes les dificultats fonètiques: el ky. mitjà *blawt* (avui *blawd*), el còrnic antic *blot* i el bretó *bleud* suposen un britònic **blot* que ve del cèltic comú MLĀTO- 'mòlt', adj. i part. pass. del verb que en irlandès antic és *melim* 'moldre, jo molc'. Hi ha el canvi fonètic de Ā llarga en o, que és especialment britònic (en rigor no se sap quina antiguitat hi té i podria ser que el britònic comú pronunciés encara una A velar), però que en tot cas no sembla ser del cèltic més antic, no trobant-se en les altres dues famílies lingüístiques cèltiques, i de tota manera és segur que el gal tenia encara ā; quant a la inicial ML-, es conservava encara en irlandès antic però ja no en irlandès mitjà (*mlāith* > *blāith*) i hi ha *bl-* en totes les llengües britòniques, i certament ja en cèltic continental, com es veu pels fets aplegats per Pedersen i Horst Schmidt.⁹ És doncs, segur, que al britònic *blawt* i irl. ant. *mlāt-* corresponia *BLĀTO- en cèltic continental.

Restaven, però, seriosos, els dubtes semàntics: en britònic aquest mot només està documentat en el sentit de 'farina', el MLĀTO- del cèltic comú és pròpiament 'cosa mòlta': d'ací el pas a 'farina' és llis i senzill, però ¿es pot concebre que d'altra banda el mot designés també el gra que dóna la farina? Heus ací l'objecció dels incrèduls.

Hi ha en primer lloc la resposta que en una família tan variada com la cèltica, i tractant-se d'un lèxic desconegut com el del cèltic continental, salts semàntics d'abast no més gran que aquest sempre són concebibles. I sobretot no perdem de vista que les llengües indoeuropees més arcaïques, com el grec, l'indoirani, etc., ens mostren que l'adjectiu verbal en -TO- expressa la idea realitzable o la idea que està per complir-se tant o més que la idea acomplerta: en grec *λυτός* és 'soluble', o 'que pot ser deslligat' i no 'desfet' o 'deslligat', *φιλητός* és 'objecte d'amor': més aviat 'amandus' que 'amatus'; en sànscrit, fets paral·lels, en les altres llengües indoeuropees en general (encara que no en llatí) es reuneixen els dos valors: el que diríem grec i el llatí. Es pot donar per segur que el cèltic, almenys en les seves formes més arcaïques, devia fer-ho també. Cap objecció a suposar que el gal, més antic que el gaèlic i el britònic, no hagués partit de MLĀTO- 'mòlible', 'susceptible de ser mòlt': és a dir 'el gra que ha de ser mòlt per fer-ne farina', mentre el britònic es decantava per 'gra ja mòlt' o sigui 'farina'.